

УДК 342.7

DOI <https://doi.org/10.32782/npuuola.v31.2022.6>*І. Й. Магновський*

КОНЦЕПТ ПРИРОДНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ ПРИРОДНОГО ПРАВА В НАЦІОНАЛЬНІЙ НАУКОВІЙ ДУМЦІ

Постановка проблеми. Ураховуючи, що Україна завжди була і є частиною європейського територіального простору, нинішні пошуки власного місця в сім'ї європейських народів, хоча й обумовлює, серед іншого, необхідність урахування правового досвіду інших європейських держав, утім вагомим і значимим видається й належне опрацювання та використання наукового надбання представників національної наукової думки щодо становлення ідеї природного права, виокремлення й обґрунтування наявності природних прав людини із власним внеском у загальносвітову спадщину задля їх належного утвердження та забезпечення.

Тому важливість і доцільність даного дослідження викликана сьогоденням й актуалізує дану проблематику та потребує відповідних напрацювань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі результати досліджень указаної тематики відобразили у своїх працях такі вчені: Д. А. Гудима, А. П. Заєць, О. В. Зайчук, М. І. Козюбра, О. Л. Копиленко, О. М. Костенко, К. Ю. Красовський, В. В. Лемак, П. Д. Лодій, Р. П. Луцький, О. Л. Львова, Б. В. Малишев, О. В. Петришин, П. М. Рабінович, В. В. Речицький, В. Б. Скоморовський, О. В. Скрипнюк, В. З. Чернописька та інші, творчі доробки котрих містять корисний за обсягом фактичний матеріал і сприяють до новітніх наукових розвідок щодо вирішення теоретико-правових проблем людинознавства.

Формулювання цілей. Метою даної статті є висвітлення у правовому ракурсі теоретико-філософських аспектів концепту природних прав людини в контексті природного права в національній науковій думці.

Виклад основного матеріалу. Учений Ренді Барнетт зазначає, коли професори права обговорюють природні права, вони звичайно викладають цей концепт разом із природним правом і, хоча ці дві ідеї тісно пов'язані, вони не є тотожними [1, с. 655].

Оскільки в історії теоретичного обґрунтування феномену людини не існувало одного погляду щодо неї, констатує Д. А. Гудима, то за логікою не може бути сформульовано уніфікованого антропологічного підходу щодо дослідження індивіда та його прав [2, с. 84].

Причому, наголошує В. М. Горбаль, важливим є критичне осмислення концепцій попередніх століть, сприйняття та використання тих, які відповідають сучасній правовій культурі українського народу, рівневі його правосвідомості. Вивчення концепцій мислителів попередніх епох надає можливості апелювати до авторитету минулого, спертися на вітчизняну інтелектуальну традицію, яка несе на собі відбиток як своєрідності власної історії, так й ознаки загальноцивілізаційних процесів [3, с. 2].

Як справедливо підмічає Ю. М. Рижук, природні права належать людині від її народження вже тому, що вона – людина, випливають із природи людини й пов'язані з нею, тобто є особистими правами (наприклад, право на життя або право на повагу до людської гідності, за ст. ст. 27 на 28 Конституції України) й у цьому сенсі є невідчужуваними та невід'ємними протягом життя людини: вона не може бути позбавлена цих прав та свавільно (диспропорційно) обмежена державою щодо їх реалізації. Окрім того, природні права (права людини), на відміну від позитивних прав, є правами (вимогами), що їх заявляють державі [4, с. 27].

Загалом Б. В. Малишев справедливо зазначає, що природним правам людини притаманні такі ознаки: 1) природність (тобто вираз індивідуальної, а не соціальної чи державної природи людини); 2) безпосереднє забезпечення життєво необхідних для людини цінностей – справедливості, рівності, свобода, гуманізм, який включає у себе життя, гідність, фізичну недоторканність;

3) безпосередній та об'єктивний характер (тобто для їх реалізації не потрібен жоден правозастосовний акт; їх реалізація здійснюється незалежно від волі людини) [19, с. 28]. Додамо, що за своєю значимістю природні права є родоначальними й основоположними.

Своєю чергою, норми природного права, засвідчує Р. П. Луцький, маючи максимально широке, універсальне значення, адресовані до всіх без винятку правоздатних суб'єктів і закликають дотримуватися закріплених у них приписів, тому що останні відповідають вимогам вищої, абсолютної справедливості. Ці вимоги категоричні в тому сенсі, що не залишають можливості для сумнівів і вагань. Вони гарантують індивідуальній правосвідомості вищу правоту, якщо її власник діятиме у правовому полі. Веління природно-правових імперативів далеко не завжди відповідають життєвим інтересам, кон'юнктурним розумінням соціальних суб'єктів, між якими постійно виникають загострення та суперечності. Наша дійсність найчастіше дуже важко знаходить спільні точки дотику й пункти обопільної згоди між своїми потребами та вимогами вищої справедливості. На ґрунті цих розбіжностей виникають практичні й духовні колізії, що становлять зміст світової релігійно-етичної та теоретико-правової думки протягом ось уже двох із половиною тисячоліть [5, с. 39].

Цілком об'єктивно зауважує Ренді Барнетт, що природне право направляє нас як використовувати свободу, котра визначена та захищена природними правами [1, с. 680].

Вітчизняний теоретик права П. М. Рабінович зазначає, що природне право – це певні можливості учасників суспільного життя, які є необхідними для задоволення їхніх біологічно й соціально обґрунтованих, за пев-

них історичних умов, потреб, об'єктивно визначаються досягнутим рівнем розвитку суспільства і мають бути забезпечені кожному з усіх суб'єктів одного й того самого виду відповідними обов'язками інших суб'єктів і суспільства загалом та збалансовані з потребами останніх, а також зумовлювані такими можливостями принципи й соціальні норми [6, с. 66].

На думку О. Л. Львової, природне право незмінне в часі, тоді як позитивне право може мати мінливий та непостійний характер, залежно від різноманітних факторів (політичних, економічних, культурних тощо). Природне право також не має просторових обмежень свого існування та дії. Однак істинно-моральний зміст природного права, для того щоб набути чинності, гарантованості та реалізації в межах певного державно-правового простору, має набути визначеної форми, якою є позитивне право у вигляді законодавства [7, с. 106].

На погляд Ю. М. Рижука, природне право – це сукупність основних закономірностей, положень та засад, які визначають поведінку людей у соціумі незалежно від позитивного права. Водночас, природні права – це законодавчо закріплені, визначені й гарантовані державою закономірності, які відображають волю людини діяти на власний розсуд та на своє переконання з метою задоволення власних інтересів і потреб [4, с. 27].

П. Д. Лодій засвідчує необхідність виокремлення важливих елементів концепту природних прав і його взаємодії з ідеями конституціоналізму. Так мислитель чітко позиціонує відмінності природних та позитивних законів: «... як і у всякому суспільстві, так і в державі мають існувати закони, права та відповідні їм обов'язки, котрі необхідно виводити із мети держави та державних велінь. Якщо ці закони витікають із сутності держави й одним розумом усвідомлюються, то носять назву природних; якщо ж витікають від волі Верховного Правителя, то будуть позитивними» [8, с. 94]. Визначене усвідомлення розумом людини природних прав, стверджує вчений, свідчить про чітке позиціонування дослідника стосовно наявності та пріоритетності таких прав, адже те, що людина розуміє, те і є реальним регулятором суспільних відносин. Натомість те, що витікає від волі правлячого класу, позитивне право; воно є, певною мірою, менш природним, більш штучним, мінливим та, як наслідок, другорядним порівняно з природним [8, с. 101].

Як свідчить В. П. Культенко, історія багато в чому надає відповіді на питання сьогодення. Із часу здобуття незалежності України активно опрацьовуються питання розбудови сильної, процвітаючої держави, де права і свободи людини визначали б спрямованість дій держави, де сприймаємо сьогодення як, свого роду, перехідний період. Осмислення специфіки втілення концепції природного права в умовах перехідного періоду становить глибинну філософську сутність правового державобудування в країні. Концепція та породжуваний нею принцип взаємної відповідальності держави, суспільства й особи один перед одним сприяють узгодженню ідеї сильної міцної державності із принципами самоцінності, свободи й недоторканності особи [9, с. 4].

Досліджуючи відродження ідеї природного права, О. В. Патлайчук зазначає, нею доведено, що значущою основою всіх уявлень про природне

право (його ідеєю) є принцип протиставлення природного права позитивному, який містить їхню ціннісну оцінку й пріоритет першого над другим; основними ціннісними складовими природного права можна визначити справедливість, рівність, свободу, гідність особистості, права людини, правове обмеження влади [10, с. 5].

У своїх працях видатний український гуманіст С. С. Оріховський серед норм природного права називає передусім такі: право власності, рівні можливості й справедливість, обов'язок дотримання договорів, право на життя, право на мир і злагоду в суспільстві, право на шлюб. «Душею» держави він вважав справедливість, яка полягає в наданні кожному його природного права на спокій та свободу, на виконання свого призначення відповідно до істини і віри. Досліджуючи проблему свободи особи, доводив, що свобода є найвищою цінністю людського життя і впливає із природного права. Також С. С. Оріховський вважав, що особистість може реалізувати свою свободу сутність лише завдяки свободі [11, с. 544].

Відомий мислитель та юрист С. Ю. Десницький поділяє права людини в галузі «природної юриспруденції» на: 1) права природні, які людина «має для захисту свого тіла, честі, гідності та власності»; 2) права набуті, що «виникають у суспільстві від різного стану і звання людей у сферах влади законодавчої, судительної та каральної»; 3) права, що «виникають від різних і взаємних справ між обивателями»: «власність, право дозволене, спадкоємство, застава, особливі та інші персональні привілеї, контракт і подібне контрактів право»; 4) права, «що належать до благоустрою і добробуту, зручного утримання і безпеки обивателів, до запобігання внутрішнім заворушенням і до захисту від ворожих нападів» [8, с. 56].

Видатний український правознавець Б. О. Кістяківський наголошує, що, відповідно до ідеї справедливості, кожній людині повинно бути гарантовано право на гідне існування; саме в цьому полягає природа ідеальної держави [12, с. 111]. Як бачимо, одним зі стрижневих елементів сприйняття Кістяківським справедливості була гідність, що відтворювалася в праві на гідне існування. Гідність пов'язується з визнанням самоцінності кожної людини, а також із її конкретними чеснотами та соціальним статусом, де гідність як самоцінність; людина отримує її разом із життям [13, с. 226].

Відтак, на думку Б. О. Кістяківського, головний і найсуттєвіший зміст права становлять ідеї справедливості та свободи, а тому право не можна розглядати лише як політичний та адміністративний інструмент; воно є також основною умовою внутрішньої свободи людини [8, с. 338]. Розглядаючи погляди на природні права через призму права, філософ чітко виділяє їх природне походження – невід'ємні права людської особи не створюються державою, навпаки, вони за самою своєю суттю безпосередньо присвоєні особі [14, с. 846].

Доволі цікавим є розгляд Б. О. Кістяківським природних прав через призму конституціоналізму та правової держави в контексті цілей існування держави. Так, на його думку, насправді все культурне людство живе в державних об'єднаннях, де культурна людина й держава – це два поняття, що взаємно доповнюють одне одного. Тому культурна людина навіть немислима без держави і, звичайно, люди створюють, охороняють

і захищають свої держави не для взаємного мордування, пригноблення й винищення, інакше держави давно розпалися б і перестали існувати [14, с. 840].

Як слушно вказує Н. О. Фальшина, теорія природних прав, що становить фундамент прав і свобод людини й громадянина в сучасному суспільстві, постійно розвивається філософами, політологами, юристами. Усі вони намагаються знайти розумний баланс між свободою і соціальною справедливістю, свободою і державним регулюванням. Ці співвідношення стали ще більш складними в сучасну епоху, яка пов'язана з новими уявленнями про ідеальне суспільство та державу. Однак ніякі новації не в силах похитнути такі вічні цінності, як свобода, справедливість, моральність, культура [15, с. 60–61].

Через те доцільним видається підхід Л. М. Новак-Каляєвої, яка зазначає, що концепція прав людини і в практиці сьогодення залишається ідеалом, до якого прагне діюча система державного управління, незалежна від особливостей географії, політики й культури. Національні уряди та міжнародні інтеграційні структури намагаються демонструвати політичну волю щодо впровадження прав людини в практику державного управління. Водночас, потрібно зважати й на роль кожної конкретної людини в цьому процесі, адже вона повинна усвідомлювати свої права й свободи, мати можливість і бажання їх обстоювати перед державою, що, переважно, їх і порушує. Реалізація прав людини можлива тільки на умовах законності та транспарентності процесів, процедур і документного супроводу державного управління, що яскраво демонструє джерельний фонд і досвід європейського державотворення [16].

Проводячи юридичний аналіз Конституції США 1787 року, Б. І. Стахура констатує відсутність у ній переліку прав людини, оскільки вважалося, що природні права, які належать людині, не потребують подальшого закріплення. Позитивна фіксація одних прав, на думку батьків-засновників США, могла призвести до утиску інших прав людини, які не отримали позитивного конституційного визнання – безпосередній вплив англійської правової традиції на існування депозитивного «резервуару природної свободи», що не може бути вичерпний позитивною фіксацією окремих прав людини [17, с. 41].

У сучасній національній юридичній науці ідеї, пов'язані з правами людини, природним правом і природними правами, отримали новий поштовх для розвитку в період проголошення незалежності. Так на початку 90-х років професор О. М. Костенко, наполегливо обґрунтовуючи необхідність відродження в українському правознавстві концепції природного права, чітко наслідуює базові історико-діалектичні підходи, визначаючи, що кожен новий тип права (рабовласницьке, феодальне, буржуазне) виникав на основі концепції природного права для подолання сваволі. На його переконання, природа, її закони – аргументи на користь будь-якої реформи, спрямованої на пошук протидії сваволі людей [18, с. 77].

Т. Ю. Дашо доречно вказує, що природно-правова концепція ставить права людини над державою, запобігаючи їх довільному обмеженню. Держава не може не визнавати прав людини на життя, гідність, недоторкан-

ність тощо. Водночас, держава, спираючись на закон, зобов'язана виконувати функцію їх захисту і забезпечення. Отже, юридичне закріплення прав людини, вбираючи в себе природно-правові начала, що містяться в них, пом'якшує протистояння природно-правових та позитивістських підходів [19, с. 114].

На думку А. В. Патлайчук, значущою основою всіх уявлень про природне право (його ідеєю) є принцип протиставлення природного права позитивному, який включає їхню ціннісну оцінку і пріоритет першого над другим; основними ціннісними складовими природного права можна визначити справедливість, рівність, свободу, гідність особистості, права людини, правове обмеження влади» [10, с. 5].

О. М. Костенко обстоює необхідність відродження природно-правової концепції в сучасних умовах на основі ідеї «соціального натуралізму». Відповідно до неї, він розвиває доктрину «соціально-натуралістичної юриспруденції», згідно з якою визначає природне право як «закони соціальної природи, котрі мають відкриватися людьми і втілюватись у форму законодавства» [20, с. 5].

За твердженням С. В. Шевчук, філософія природних прав обстоює певні обмеження державної діяльності, якими є природні права людини. Із цієї перспективи вони ще також мають назву моральних прав фундаментального значення, тобто належать кожній особі у її правовідносинах із державою; мають універсальний характер: природні права належать усім людям незалежно від державних кордонів та соціального статусу [21].

В. З. Чорнописька указує, що тільки природно-правова концепція, яка дійсно є правова, може виступати тією основою, на якій і крізь призму якої може цілісно формуватися, інтенсивно розвиватися та ефективно діяти сучасна доктрина прав людини. У площині цього особливого світогляду індивід осмислюється логічно «вмотивованим» у будову Всесвіту, в архітектоніку природи. Людина – винятковий феномен, й оскільки вона є частиною природи, їй необхідно керувати природними законами. Юридичний світогляд усіх історико-культурних епох надав концептам природно-правової концепції, її твердженням є статус «аргіогі» існуючих універсальних та абсолютних цінностей, коли метою законодавця виступає лише забезпечити їх найбільш виразне тлумачення [22, с. 107].

У площині природно-правового світосприйняття вважається, зауважує М. Г. Братасюк, що оскільки індивід є частиною природи, у якій усе живе має право бути, то, відповідно, людина, як і все інше живе, має природні права – бути, володіти, користуватися, втілювати, уберігати себе, відстоювати свої права тощо. Адже без повноцінної реалізації цих прав особа, як істинна жива істота, а крім іншого, як феноменальне творіння, не відбудеться [23, с. 38].

О. Крук підмічає, що на тлі природно-правової парадигми особа відкривається як невід'ємна частина природного буття, де право стає невіддільним від індивіда, воно гармонійно єднається із духовною сферою людського життя, із цінностями вищої матерії, а відтак права людини постають зі самого її ества. Такий підхід спонукає дослідників до осмислення людини в усій повноті її людського буття. Відтак начала права містяться не тільки

в державі, але, передусім, в Абсолюті, природі, космосі та, що винятково значливо, у людині, її розумі, духовному естві. Виразально-смысловими властивостями права, вбачає дослідник, є істина, свобода, загальне благо, справедливість, рівність; у гармонійній єдності перебувають мораль, релігія та право; природні права людини – це невідчужувані права, що є фундаментом людського існування; позитивне (державне) право є результатом розвитку природних прав тощо [24, с. 22].

Шлях до розуміння природного права, розмірковує К. Ю. Красовський, полягає через осмислення певного об'єктивно існуючого протиставлення права і закону як важливої теоретичної та практичної проблеми, що має безпосереднє відношення до тлумачення природного права, а відповідно, і до розуміння природних прав [25, с. 35].

Висновки. Таким чином, підсумовуючи загальнотеоретичні аспекти концепту природних прав людини в контексті природного права крізь призму творчого доробку окремих вітчизняних постатей та дослідників юридичної наукової думки, слід наголосити на їх унікальності, що обумовлені особливою роллю – продиктованих самою природою людини, а звідси і їх значимістю, яку вони складають та відіграють у становленні, формуванні й розвитку людини – особистості. Природно-правові концепції характеризують загальною властивістю людини як вияв цінностей людського буття та прояв об'єктивних потреб, неподільно пов'язаних із її існуванням та розвитком, де справедливість соціальних законів і публічних інституцій залежить від їх відповідності певним універсальним законам природи.

Література

1. Barnett Randy E. Guide to Natural Law and Natural Rights. *Georgetown Law Faculty Publications and Other Works*. 1997. Pp. 655–681.
2. Гудима Д. А. Права людини: антрополого-методологічні засади дослідження: дис. ... кан. юрид. наук : 12.00.12. Львів, 2007. 288 с.
3. Горбаль В. М. Права людини у правовій думці Наддніпрянської України кінця XVIII – початку XX століття (індивідуалістичні концепції) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Нац. ун-т. внутр. справ. Харків, 2001. 20 с.
4. Рижук Ю. М. Філософія природного права в системі загально-правових засад доктрини прав людини. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2017. Вип. 3. Т. 1. С. 25–29.
5. Луцький Р. П. Позитивне право та природне право: опозиція категорій. *Часопис Київського університету права*. 2011. Вип. 4. С. 38–41.
6. Рабінович П. М. Праворозуміння «природне» та «легістське»: неминучість співіснування. *Право України*. 2009. Вип. 3. С. 65–70.
7. Львова О. Л. Природне право: межі його буття та дії. *Правова держава*. 2010. Вип. 21. С. 101–110.
8. Антологія української юридичної думки : у 6 т. / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України / заг. ред. Шемшученка Ю. С.; упоряд. : В. Д. Бабкін, І. Б. Усенко та ін. Київ : Видавничий дім «Юридична книга», 2002. Т. 1. 568 с.
9. Кульченко В. П. Історико-філософська реконструкція концепції природного права в контексті аналізу перехідних суспільств : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.05 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2004. 17 с.
10. Патлайчук О. В. Відродження ідеї природного права в філософії України (кінець XIX – початок XX століття) : автореф. дис. ... канд. філос. наук. : 09.00.05 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2006. 18 с.
11. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Нац. юрид. ун-т. ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2017. Т. 2 Філософія права. 1128 с.

12. Юридична енциклопедія : у 6 т. / НАН України. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького / гол. ред.: Ю. С. Шемшученко, М. П. Зяблюк, В. Я. Тацій та ін. Київ : Укр. енцикл., 1998–2004. Т. 3. К–М. 792 с.
13. Альчук М. П. Філософія права Богдана Кістяківського : монографія. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2010. 297 с.
14. Головатий С., Козюбра М., Сироїд О. Антологія лібералізму: політико-правничі вчення та верховенство права. Київ : Книги для бізнесу, 2008. 992 с.
15. Фальшина Н. А. Понятие и генезис концепции естественных прав человека. *Философия права*. 2015. Вип. 6. С. 59–62.
16. Новак-Каляева Л. Джерела формування концепції прав людини в процесах європейського державотворення. *Демократичне врядування*. 2012. Вип. 9. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/DeVr_2012_9_5.pdf.
17. Стахура Б. І. Роль органів державної влади у забезпеченні прав людини і громадянина в демократичному суспільстві: теоретико-правовий вимір : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Львівський держ. ун-т внутрішніх справ. Львів, 2016. 180 с.
18. Костенко О. М. Концепція природного права і законодавство. *Правова держава. Щорічник наукових праць*. 1996. Вип. 7. С. 77–84.
19. Дашо Т. Ю. Захист прав і свобод людини та громадянина на етапі формування громадянського суспільства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки : збірник наукових праць*. 2015. Вип. 813. С. 108–118.
20. Костенко М. О. Що є право? Про основи «натуралістичної» юриспруденції у світлі соціального натуралізму. *Право України*. 2010. № 4. С. 83–92.
21. Шевчук С. В. Основи конституційної юриспруденції. Навч. посіб. Харків : Консум, 2002. 296 с.
22. Чернописька В. З. Права людини у контексті постмодерного правового світогляду. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки*. 2019. Вип. 21. С. 105–111.
23. Братасюк М. Г. Сучасна концепція прав людини: методологія дослідження. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2013. Вип. 4. Т. 1. С. 36–40.
24. Крук О. Проблемні питання реалізації демократичних прав і свобод людини. *Право України*. 2007. № 5. С. 20–24.
25. Красовський К. Ю. Природні права людини в українському конституціоналізмі : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК». 2021, Київ. 253 с.

Анотація

Магновський І. Й. Концепт природних прав людини в контексті природного права в національній науковій думці. – Стаття.

Стаття присвячена висвітленню теоретико-філософських аспектів концепту природних прав людини в контексті природного права в національній науковій думці. Акцентовано увагу на тому, що природні права належать людині від її народження вже тому, що вона є саме людиною, та випливають із природи людини й пов'язані з нею, тобто є родонавальними й особистими правами. Указано на максимально широке, універсальне значення норм природного права, які адресовані до всіх без винятку правоздатних суб'єктів і закликають дотримуватися закріплених у них приписів, тому що останні відповідають вимогам вищої, абсолютної справедливості. Наголошено, що природне право є певними можливостями учасників суспільного життя, які є необхідними для задоволення їхніх біологічно й соціально обґрунтованих, за певних історичних умов, потреб й об'єктивно визначаються досягнутим рівнем розвитку суспільства і мають бути забезпечені кожному. Зауважено на незмінності в часі природного права, тоді як позитивне право може мати мінливий та непостійний характер, залежно від різноманітних факторів (політичних, економічних, культурних тощо). Природне право є сукупністю основних закономірностей, положень та засад, які визначають поведінку людей у соціумі незалежно від позитивного права. Констатовано, що філософія природних прав обстоює певні обмеження державної діяльності, якими є природні права людини. Природно-правова концепція ставить права людини над державою, запобігаючи їх довільному обмеженню, де концепція прав людини і в практиці сьогодення залишається ідеалом, до якого прагне діюча система державного управління, незалежна від особливостей географії, політики й культури. Стверджено, що тільки природно-правова

концепція, котра дійсно є правова, може виступати тією основою, на якій і крізь призму якої може цілісно формуватися, інтенсивно розвиватися та ефективно діяти сучасна доктрина прав людини. Підсумовано, що шлях до розуміння природного права полягає через осмислення певного об'єктивно існуючого протиставлення права й закону як важливої теоретичної і практичної проблеми, що має безпосереднє відношення до тлумачення природного права, а відповідно, і до розуміння природних прав.

Ключові слова: концепт, концепція прав людини, природні права людини, природне право, позитивне право.

Summary

Mahnovskiy I. Y. The concept of natural human rights in the context of natural law in national scientific thought. – Article.

The article highlights the theoretical-philosophical aspects of the concept of natural human rights in the context of natural law in the national scientific opinion. Attention is focused on the fact that natural rights belong to a person from his birth, because he is a human being and so this rights derives from the nature of a human and is connected with human, so they are ancestral and personal rights. The widest, universal meaning of the norms of natural law is indicated, which are addressed to all legally capable subjects and call to adhere to the prescriptions fixed in them, because this norms matches the requirements of highest absolute justice. It is emphasized that natural law is certain opportunities of the participants of social life, which are necessary to satisfy their biologically and socially justified, under certain historical conditions, needs and are objectively determined by the achieved level of development of society and must be provided to everyone. It is noted that natural law is immutable over time, while positive law can be variable and unstable, depending on various factors (political, economic, cultural, etc.). Natural law is a set of basic laws, provisions and principles that determine the behavior of human in society regardless from positive law. It is stated that the philosophy of natural rights advocates certain limitations of state activity, which are natural human rights. The natural law concept places human rights above the state, preventing their arbitrary limitation, where the concept of human rights and in today's practice remains an ideal to which the current state administration system strives, independent from the peculiarities of geography, politics and culture. It is claimed that only the natural law concept, which is really legal, can act as the basis on which and through the prism of which the modern doctrine of human rights can be integrally formed, intensively developed and effectively work. It is concluded that the way to the understand the natural law is through the understanding of a certain objectively existing opposition between law and statute as an important theoretical and practical problem that is directly related to the interpretation of natural law and to the understanding of natural rights.

Key words: concept, concept of human rights, natural human rights, natural law, positive law.